

KSENIJA MIRKOVIĆ-RADOŠ

Psihologija muzike

*Zavod za udžbenike i nastavna sredstva,
Beograd, 1996, str. 292.*

Knjiga prof. dr Ksenije Mirković-Radoš predstavlja plod dugogodišnjeg bavljenja psihologijom muzike i sintezu njenog pedagoškog i istraživačkog rada, koji u ovoj oblasti traje više od 20 godina. Sa prvim radom iz psihologije muzike pojavila se još 1975. godine ("Merenje muzičkih sposobnosti", Psihologija, 1-2), nakon čega je usledilo više od 40 radova iz ove oblasti, objavljenih u svetu i u nas. Među njenim najznačajnim doprinosima zasnivanju psihološkog pristupa muzici želimo da istaknemo istupanja na međunarodnim kongresima u Lajpcigu, Edinburgu i Lincu, doktorsku disertaciju o prirodi, razvoju i mogućnosti dijagnostikovanja muzičkih sposobnosti, odbranjenu 1981. godine, knjigu "Psihologija muzičkih sposobnosti", objavljenju 1983. godine, "Osnove psihologije muzike" (III deo udžbenika iz psihologije za muzičke škole) objavljenju 1993. godine, obimnu studiju "Kognitivne i razvojno-psihološke osnove muzike" (Institut za psihologiju, 1995. godine), brojne radove psihometrijskog usmerenja namenjene utvrđivanju muzičkih sposobnosti, kao i brojne radove na jugoslovenskim kongresima psihologa i godišnjim skupovima psihologa Srbije.

"Psihologija muzike" sadrži pet tematskih celina: Muzika kao predmet psihologije, Psihometrijsko stanovište u psihologiji muzike, Kognitivni pristup izučavanju psiholoških aspekata muzike, Razvojno gledište u psihologiji muzike, i završni deo, Coda - psihološka istraživanja muzike i muzičko obrazovanje. Svaka od navedenih tematskih celina sadrži obiman bibliografski prilog, a knjiga u celini sadrži kratak rezime na engleskom jeziku i indeks autora.

U uvodnom odeljku "*Muzika kao predmet psihologije*" izložena su polazna konceptsijska stanovišta. Muzika je shvaćena kao specifičan oblik čovekovog iskustva, a *predmet psihologije muzike* određen je kao sistematsko, naučno proučavanje odnosa između muzičkih pojava, pravila i muzičkih aktivnosti, sa jedne, i psiholoških zakonitosti opažanja, saznanja i afektivnog reagovanja povezanih sa muzičkim fenomenima, sa druge strane. Na osnovu polaznog opredeljenja, izloženog u određenju predmeta psihologije muzike, osnovni problemi ove naučne discipline su izloženi u svetlu preovlađujućih teorijskih orijentacija u ovoj oblasti -

diferencijalne, kognitivne i razvojne psihologije. Dat je prikaz i ocena doprinosa navedenih pristupa razumevanju psiholoških aspekata muzičkih pojava, a time i opšteg muzičkog razvoja jedinke, odnosno muzičke nastave.

Drugi deo knjige "*Psihometrijsko stanovište u psihologiji muzike*" sadrži dve tematske celine: 1) Merenje i vrednovanje u muzici i 2) Procena muzikalnosti. Od posebnog je značaja ukazivanje na nove mogućnosti psihometrijskog pristupa koje dozvoljavaju ne samo da se utvrde individualne razlike u pojedinim aspektima muzičkih sposobnosti, već i da se utvrde strukturalne razlike, tj. razlike među pojedincima zasnovane na poznavanju načina organizovanja muzičkih sposobnosti u osoben sklop. Time je zauzeta holistička pozicija, koja se dosledno ponavlja tokom celog teksta - i same muzičke sposobnosti su organizovane u osoben, za pojedinca karakterističan sklop, a i muzičke sposobnosti su samo deo šireg sklopa ličnosti, od koga zavisi krajnji učinak, bilo da je reč o stvaralaštvu u ovoj oblasti umetnosti, reprodukciji muzičkog dela ili njegovom doživljavanju. U ovom odeljku je istaknut značaj kvalitativne ocene muzičkih sposobnosti i ukazano na komplementarnost kvantitativnog i kvalitativnog procenjivanja muzičkih kvaliteta.

U odeljku o proceni muzikalnosti izložen je konceptijski osnov muzičkom i psihološkom ispitivanju muzikalnosti. U okviru detaljnog izlaganja psihološke osnove testiranja u muzici izložena su psihološka shvatanja o prirodi muzičkih sposobnosti, navedene najznačajnije komponente muzičkih sposobnosti koje je moguće psihološki ispitivati, dat je pregled važnijih standardizovanih psiholoških instrumenata za identifikovanje muzičkih sposobnosti, kao i najvažniji nalazi dobijeni primenom ovih instrumenata u nas. Prikazana su novija usmerenja u psihološkom ispitivanju muzičkih sposobnosti i na osnovu ovih saznanja izvršena reanaliza pojma muzičkih sposobnosti, a zatim je data ocena o mogućem doprinosu psihologije proceni muzikalnosti.

U ovom odeljku posebno se izdvajaju dve teme: razmatranja o razlikama u psihološkom i muzičkom pristupu u proceni muzikalnosti i reanaliza pojma muzičkih sposobnosti. Ukazano je da se psihološki pristup ispitivanju muzikalnosti zasniva na identifikovanju opažajnih fenomena, a ne na reprodukciji. U muzičkom pristupu procena muzikalnosti zasnovana je na subjektivnoj proceni uspešnosti izvođenja muzičkog dela prema zadatim merilima uspešnosti. Ova razlika u pristupu, na koju je autor ukazao i detaljno obrazložio u završnom razmatranju ove studije, imala je dalekosežnih posledica na saradnju muzičkih pedagoga i psihologa koji se bave muzičkim sposobnostima. Novija usmerenja u shvatanju muzičkih sposobnosti izložena su na osnovu teorijskih radova Kai Karne o muzičkim sposobnostima kao opažajnom i pojmovnom strukturiranju muzike i Gardnera o multiplim inteligencijama, koji muzičku inteligenciju posmatra kao posebnu oblast ljudske inteligencije, koja omogućava pojedincu da osmisli organizaciju zvučnih podataka i da joj prida određeno značenje pomoću ključnih operacija procesiranja visine, ritma i tembra.

U zaključnom delu o proceni muzikalnosti autorka se zalaže da se pri merenju muzičkih sposobnosti nova rešenja traže u dinamičkom, procesnom ispitivanju, koje se obavlja u više navrata i u kome se težište stavlja na interakciju deteta i ispitivača. Za psihologe je posebno interesantna i ideja da shvatanja

Vigotskog o zoni narednog razvitka treba primeniti i u ovoj oblasti prilikom procene mogućeg napredovanja učenika u muzičkim aktivnostima.

U trećem delu knjige izložen je *kognitivni pristup izučavanju psiholoških aspekata muzike*. Ovaj deo sadrži tri celine: 1) o odnosu kognitivne psihologije i muzike, 2) pregled laboratorijsko-eksperimentalnih istraživanja muzičkih fenomena sa kognitivističkog stanovišta i 3) etološko-muzički pristup u kognitivnoj psihologiji muzike. U okviru kognitivnog pristupa izložena su shvatanja o prirodi mentalne reprezentacije muzike. Odgovor na osnovna pitanja koja su postavljena u okviru ovoga pristupa (a to su: kakva je priroda iskustva tokom slušanja muzike i koji se saznajni procesi pri tome odvijaju) dat je kroz razmatranje odnosa kognitivne psihologije i muzike, pregled laboratorijskih eksperimentalnih istraživanja muzičkih fenomena sa kognitivističkog stanovišta i prikaz pristupa koji u centar razmatranja stavlja mentalno reprezentovanje muzike. U okviru ovog odeljka sadržana su i razmatranja o ulozi kognitivnih procesa kao što su pažnja, pamćenje i temporalna organizacija procesa pri slušanju muzičkog dela, nalazi o psihološkim osnovama čitanja notnog teksta, vežbanja i izvođenja muzičkog dela, a zatim razmatranja o vrednovanju (tj. ocenjivanju dela) i socijalnom aspektu muzičkog izvođenja, posebno o fenomenu koji se naziva trema.

U četvrtom delu knjige izloženo je *razvojno gledište u psihologiji muzike*. I ovaj deo sadrži tri opsežne celine. U prvoj su izložena shvatanja o prirodi muzičkog razvoja, u drugoj dat pregled kognitivno-razvojnih teorija i pristupa koji su relevantni za izučavanje muzičkog razvoja i u trećoj opisan tok muzičkog razvoja. Već u uvodnom delu ovog odeljka postavljena su ključna pitanja na koja je neophodno dati odgovor u okviru razvojnog pristupa psihologiji muzike. Izvori i uzroci promena, priroda promene, trajanje i stabilnost promene kada se ona već desi, tok i tempo muzičkog razvoja su ta ključna pitanja koja su razmatrana u ovom delu. Za razumevanje autorskog pristupa u ovom delu ključno je shvatanje da je dečji razvoj uopšte, pa i muzički, sled stadijuma koji se pojavljuju po utvrđenom razvojnem redosledu u okviru pojedinih uzrasnih raspona. Ali, smatra autorka, nesporna je činjenica da je brzina dolaženja do pojedinih stadijuma i način prolaženja kroz njih individualna i određena kako unutrašnjim, tako i spoljašnjim činiocima razvoja. U razvijanju ovoga gledišta ukazano je na novine kako u vaspitnim postupcima, tako i u izboru muzičkih sadržaja kako bi oni bili primereni osobenostima deteta u određenoj fazi njegovog razvoja. U ovom delu knjige data je detaljna analiza odjeka Pijažeevog razvojnog pristupa u psihologiji muzike, izložena suština "simboličkog pristupa" Gardnera i saradnika, prikazana kognitivna teorija muzičkog razvoja Serafinove i "spiralna" teorija muzičkog razvoja Svonvika i Tilmanove. Uz završna razmatranja o počecima muzičkog reagovanja, razvoju muzičkog opažanja, kognitivnom i afektivnom vidu muzičkog razvoja, razvoju vokalnog reagovanja i motorne komponente muzičkog razvoja ovo poglavlje omogućava čitaocu veoma detaljan uvid u to kako nastaju muzičke sposobnosti i koji su najvažniji činioci njihovog javljanja i trajanja.

Završni, peti deo knjige naslovljen je sa: "*Coda - psihološka istraživanja muzike i muzičko obrazovanje*". U ovom delu knjige dr Ksenija Mirković-Radoš je rezimirala svoja osnovna uverenja posle dve decenije rada u oblasti, implikacije

iznesenih saznanja za nastavu muzike i nacrt osnovnih mogućih pravaca razvoja oblasti "psihologija muzike" u narednom periodu.

U celini posmatrano, dobijeno je delo interdisciplinarnog karaktera u kome je prof. dr Ksenija Mirković-Radoš pokazala izuzetno poznavanje i psihologije kao nauke i muzike. Iz psihologije (opšte, razvojne i psihometrije) izdvojena su najbitnija mesta od značaja za zasnivanje, integraciju i ponovno tumačenje saznanja prikupljenih u toku dosadašnjeg razvoja psihologije kao nauke. Iz ovog dela se jasno vidi da psihologija muzike, iako jedna od najstarijih psiholoških oblasti, nastalih paralelno sa razvojem psihologije kao nauke u Vuntovoj laboratoriji, sve do danas pokazuje začuđujuću vitalnost i otvorenost ka novim idejama. Dr Ksenija Mirković-Radoš je pokazala i tok razvoja ove discipline i način kako se u njen predmet mogu plodno smestiti brojne ideje ponikle u klasičnoj eksperimentalnoj psihologiji i novijim pravcima i tendencijama u kognitivnoj i razvojnoj psihologiji i psihometriji.

Uz lep stil pisanja, jasnoću izlaganja i preglednost sadržaja koji ovu knjigu nesumnjivo preporučuju za čitanje dodatna preporuka je i nagrada za naučni doprinos "Dr Borislav Stevanović" koja je autorki upravo dodeljena od strane Društva psihologa Srbije.

Sulejman Hrnjica